

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยจากในอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การอุตสาหกรรม การสื่อสาร เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้รวดเร็วเกินกว่าสังคมไทยจะปรับตัวรับให้ทัน ส่งผลกระทบถึงบุคคลที่อยู่ในสังคมเพราะบุคคลเป็นกลไกที่สำคัญของสังคม ดังเช่นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นตัวสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสังคมไทยยังไม่สามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาได้ เป็นเพราะการรับเอาภูมิปัญญาสากลเข้ามาสู่สังคมไทยเสียก่อนส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลแห่งการเรียนรู้ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาสากล จะเห็นได้ว่าการรับเอาภูมิปัญญาสากลเข้าสู่ระบบการศึกษามากกว่าการส่งเสริมคุณค่าภูมิปัญญาไทย อีกทั้งนโยบาย หลักการ แนวคิดแนวปฏิบัติต่างๆก็ถูกกำหนดให้อยู่ในส่วนกลางมากเกินไป ทำให้หลักสูตรที่นำมาสอนให้เด็กและเยาวชน ไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชนและผู้เรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2541 : 125) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และกระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางเป็นแนวในการกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 5-9) เป็นการนำไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ ในประการที่ 3 ได้กล่าวไว้ว่าเป็นหลักสูตรการศึกษาสนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และนอกจากนี้ จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อที่ 5 ได้กล่าวไว้ว่า มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 1-4)

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพและเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงานและมีเจตคติต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:181)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสุขภาพให้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนำอยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือและองค์การบริหารส่วน

ตำบลบ้านด่านนาขามก็เป็นพื้นที่หนึ่งในโครงการความร่วมมือระหว่างภาควิชาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ตำบลบ้านด่านนาขามมีพื้นที่ที่ประกอบด้วยภูเขาและที่ราบ มีลำน้ำที่มาจากภูเขามีความหลากหลายทางชีวภาพ ประชาชนสามารถยังชีพด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลายทุกฤดูกาล ทรัพยากรที่โดดเด่นอันหนึ่งได้แก่ พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นวนเกษตร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลวนเกษตร ลงสำรวจพื้นที่ร่วมกับนักวิชาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด่านนาขามและคณะครูโรงเรียนประชาชนอุทิศ ได้ปรึกษาหารือร่วมกันในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ที่เป็นลักษณะวนเกษตร และตกลงร่วมกันในการที่จะพัฒนาหลักสูตรวนเกษตร เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนโรงเรียนประชาชนอุทิศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรวนเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาชนอุทิศ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรวนเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาชนอุทิศ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาชนอุทิศ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี
2. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรวนเกษตร
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการใช้หลักสูตรวนเกษตร
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาของหลักสูตรวนเกษตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาชนอุทิศ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่หน่วยที่ 1 ความหมายและความสำคัญของวนเกษตร หน่วยที่ 2 ความหลากหลายทางชีวภาพ หน่วยที่ 3 ไม้ร่มรื่น หน่วยที่ 4 ไม้เศรษฐกิจ หน่วยที่ 5 ไม้สมุนไพร หน่วยที่ 6 ไม้อาหาร หน่วยที่ 7 สัตว์นานาชนิดและหน่วยที่ 8 การใช้ประโยชน์จากวนเกษตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของคำศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยไว้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการจัดทำหลักสูตร ตั้งแต่การศึกษาความต้องการจำเป็น การศึกษาสภาพชุมชน การยกร่างหลักสูตร การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร การปรับปรุง การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง

หลักสูตรวณเกษตร หมายถึง หลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามบริบทของพื้นที่ตำบลบ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 8 หน่วย ได้แก่ 1 ความหมายและความสำคัญของวณเกษตร หน่วยที่ 2 ความหลากหลายทางชีวภาพ หน่วยที่ 3 ไม้ร่มรื่น หน่วยที่ 4 ไม้เศรษฐกิจ หน่วยที่ 5 ไม้สมุนไพร หน่วยที่ 6 ไม้อาหาร หน่วยที่ 7 สัตว์นานาชนิดและหน่วยที่ 8 การใช้ประโยชน์จากวณเกษตร ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานอุทิศ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการใช้หลักสูตร หมายถึง ผลของการนำหลักสูตรวณเกษตรไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานอุทิศ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยวัดผลด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้หลักสูตรวณเกษตรที่มีคุณภาพ
2. ได้แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวณเกษตร
3. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวณเกษตร มีทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

กรอบแนวคิดการวิจัย

